

การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
CAPACITY BUILDING OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION FOR NATURAL
RESOURCES AND ENVIRONMENT MANAGEMENT

เทียมพบ ก้านเหลือง¹ สันติ ศรีสวนแดง² และประสงค์ ตันพิชัย³

Thiamphop Kanloung¹, Sunti Srisuantang² and Prasong Tanpichai³

¹นิสิตหลักสูตร ปร.ด. (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

^{2, 3}รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

thiamphop@gmail.com, satsts@ku.ac.th and fedupst@ku.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพเทศบาลตำบลชุมโคด้านบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบทบาท 2) วิเคราะห์ SWOT และความคาดหวังที่มีต่อ ทต.ชุมโคในการบริหารจัดการ 3) พัฒนาความตระหนักรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยการเสวนาทางวิชาการ และการประชุมกลุ่มย่อยแต่ละหมู่บ้าน และ 4) ทบทวนยุทธศาสตร์ของ ทต.ชุมโค เพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจความตระหนักรู้ และระดับการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วย ผู้บริหาร บุคลากรของ ทต.ชุมโค ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษาและภาคเอกชน ซึ่งมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชายเลน การอนุรักษ์ฟื้นฟูหอยมือเสือ ความร่วมมือทางด้านวิชาการในการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ

2. ผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่าบางชุมชนมีความเข้มแข็ง ผู้บริหารเห็นความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่ยังขาดการออกเทศบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อบังคับใช้

3. สำหรับความตระหนักรู้พบว่าภาคประชาชนเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความบอบบางและมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาอย่างดี เห็นความสำคัญของปัญหา รวมทั้งการบริหารจัดการจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม และพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในด้านการร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติงาน การตรวจสอบการดำเนินงาน และการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับก่อนการศึกษาวิจัย

4. แนวทางในการพัฒนาจากการทบทวนยุทธศาสตร์ ประกอบไปด้วย การบริหารจัดการลุ่มน้ำแบบบูรณาการ การปลูกไม้ยืนต้นตามริมคลองแทนพืชเศรษฐกิจเพื่อรักษาความชุ่มชื้น การจัดเก็บขยะมูลฝอยริมหาด การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การออกเทศบัญญัติในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในหมู่บ้านนาร่อง

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research aimed to capacity building of Chumco municipality to natural resource and environmental management (NREM). The study was to investigate stakeholders and roles, undertaken a SWOT analysis, and evaluation expectations, as well as developed awareness in order to generate cooperation by academic forum and focus groups and improved NREM Strategies of the local government office. The data were gathered by using qualitative, including interviews and focus groups, and quantitative, with questionnaires. The results showed:

1. Participants included administrators and staff of Chumco municipality, community leaders, people in education, and businessman and women, who worked on NREM projects such and mangrove forest planted, rehabilitated of giant clam, and area based collaborative research.
2. For SWOT analysis, a few communities were actively involved in NREM; government administrators valued such involvement, but lack of environmental ordinances.
3. For awareness, it was widely suggested that natural resource and environment were easily-damaged and needed to be appropriately managed, and to involve the community participation process. The findings revealed that the level of participation in the planning, co-operate operational, monitoring and share utility increased significantly compared to the pre-study.
4. Areas to strategies further address to include: stream management integration; planting perennial trees than crops alongside watercourses to preserve wetland; removal of coastal rubbish; ecological management of tourism; and regulating rubbish collection of pilot villages.

Keywords: Capacity building; Local government organization; Natural resources; environmental management

1. บทนำ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมือง (Political space) ให้กับประชาชนและมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน [1] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตราที่ 78 บัญญัติไว้ว่า รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น สำหรับหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 250 กำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจุบันการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเริ่มให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของสาธารณะเพิ่มสูงขึ้น [2] [3] [4] ขณะที่ Moss [5] กล่าวว่า อปท. ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนจึงสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการนโยบายสาธารณะลุล่วงมากกว่าการดำเนินการโดยส่วนราชการเพียงลำพัง [6, 7] ด้วยเหตุที่ อปท. อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน และได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยตรง จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้ อปท. เข้าไปมีบทบาทมากขึ้น แต่หากในสภาพความเป็นจริง อปท. ส่วนใหญ่ยังขาดศักยภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ และความรู้ ขาดความร่วมมือระหว่างส่วนราชการด้วยตนเอง [8] ดังนั้นแนวทางการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อปท. จึงควรเป็นการทำงานในรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชนและของ อปท. [9, 10] ปัจจัยที่สนับสนุนให้การบริหารจัดการของ อปท. มีประสิทธิภาพ คือ 1) ความมีประสิทธิภาพขององค์กร ประกอบไปด้วยการมีงบประมาณที่เพียงพอและมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ 2) แรงจูงใจในการทำงานของ อปท. และ 3) ความผูกพันในหน้าที่ในระยะยาว [11] จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า อปท. เป็นหน่วยงานสำคัญเชิงพื้นที่และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาศักยภาพของเทศบาลตำบลชุมโค (ทต.ชุมโค) อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย 1) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบทบาท 2) วิเคราะห์ SWOT และความคาดหวังที่มีต่อ ทต.ชุมโคในการบริหารจัดการ 3) พัฒนาศักยภาพและกระบวนการมีส่วนร่วม และเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการวิจัย 4) ทบทวนยุทธศาสตร์ของ ทต.ชุมโคเพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ ศึกษาในพื้นที่ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาเพื่อประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมของกองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย

1) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder analysis) บทบาทหน้าที่และมุมมองต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) วิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) ความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อ ทต.ชุมโคในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งสองขั้นตอนดำเนินการโดยการสนทนากลุ่มย่อยระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรของ ทต.ชุมโค กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน เครือข่ายสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ หลังจากนั้นจึงสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสะท้อนข้อค้นพบให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว

3) พัฒนาความตระหนักรู้เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมโดยเสวนาวิชาการ “ชุมชนกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยากร ผู้วิจัย ผู้บริหารและบุคลากรของ ทต.ชุมโค ประชาชน นักเรียนนักศึกษา

4) ทบทวนยุทธศาสตร์ของ ทต.ชุมโคในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและการจัดเตรียมข้อเสนอของงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับ ทต.ชุมโค กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำประชาชนและภาคประชาชนเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา

ส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสำรวจความตระหนักรู้ และระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้แบบสำรวจด้านการร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติงานกับเทศบาลตำบล การตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบล และการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และทดสอบค่าคุณภาพของแบบสำรวจความคิดเห็น (Item – Objective Congruency Index: IOC) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ในแต่ละข้อคำถาม โดยสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหาร สมาชิกสภา บุคลากรของ ทต.ชุมโค กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนและภาคประชาชน จำนวน 400 ชุด นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ และระดับการมีส่วนร่วมก่อนและหลังการวิจัยด้วยสถิติ t-test

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

บริบทของพื้นที่ศึกษาวิจัย

ตำบลชุมโค แบ่งเป็น 14 หมู่บ้าน เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล และราบสูงสลับกับเนินเขาขนาดย่อมมีพื้นที่ 123,125 ไร่ มีพื้นที่ป่าสงวน ประกอบด้วยป่าชุมโค ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ป่าหนองไขและป่าทุ่งวัวแล่น ปัจจุบันเป็นท่าอากาศยานชุมพร ป่าเขาใหญ่-บางจาก ป่าควนทุ่งมหา ป่ายางบางจาก ป่าเขาช้างตายและป่าเขาสี่เสียด และป่าน้ำตกกะเปาะ (บางส่วน) ครัวเรือนทั้งสิ้น 3,992 ครัวเรือน ประชากร 9,952 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 50 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประมง การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เห็นได้ชัดคือหลังเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ (Typhoon Gay) ในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 มีผลทำให้ป่าสงวนที่มีอยู่ถูกทำลาย ข้างเดิมด้วยการบุกรุกทำลายของประชาชน และเหตุการณ์ปัญหาภัยแล้งในปี พ.ศ. 2553 ที่มีระยะเวลายาวนานประมาณ 8 เดือน

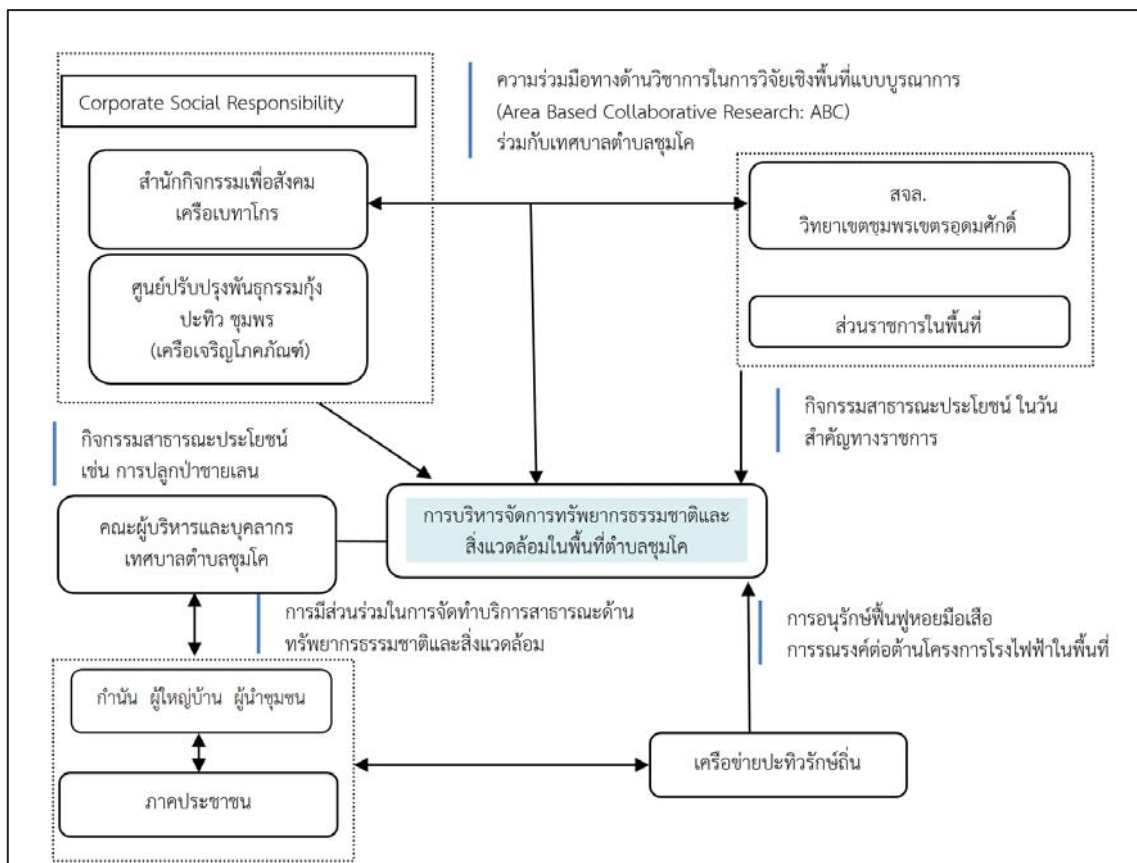
การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

ทต. ชุมโคยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินโครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2558 ดำเนินการเพียง 1 โครงการ ผลการติดตามและประเมินผลพัฒนาสามปี ทต.ชุมโค ประจำปี พ.ศ. 2558-2560 พบว่าสาเหตุของการไม่ได้ดำเนินการ คือ 1) ความไม่พร้อมของบุคลากรผู้ดำเนินการ ขาดทักษะทางวิชาการ อุปกรณ์ และเครื่องมือ 2) ความไม่พร้อมของชุมชน 3) ขาดงบประมาณเนื่องจากมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการด้านสาธารณสุขมาก่อน นอกจากนี้ ทต.ชุมโคได้วิเคราะห์ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ พบว่า ในพื้นที่ไม่มีแหล่งน้ำใช้เพื่อ

การเกษตรในช่วงฤดูร้อน เพราะไม่มีพื้นที่สาธารณะเพื่อจัดทำแหล่งกักเก็บน้ำ และปัญหาด้านขยะมูลฝอยโดยเฉพาะพื้นที่หมู่ที่ 6 และ 1 ซึ่งเป็นพื้นที่พักอาศัยของนักศึกษาของ สจล. วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย คณะผู้บริหารและบุคลากรของ ทต.ชุมโค กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน ส่วนราชการในพื้นที่ สจล. วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ สำนักกิจการเพื่อสังคม เครือเบทาโกร ศูนย์ปรับปรุงพันธุ์กรรมกึ่ง (ปะทิว ชุมพร) เครือเจริญโภคภัณฑ์ เครือข่ายปะทิวรักษ์ถิ่น บทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ประกอบด้วย เครือข่ายปะทิวรักษ์ถิ่น คัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่และกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูหอยมือเสือ ทต.ชุมโคจัดทำเทศบัญญัติเพื่อของบประมาณและดำเนินโครงการต่างๆ สจล. วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ และศูนย์ปรับปรุงพันธุ์กรรมกึ่ง (ปะทิว ชุมพร) ปลูกป่าชายเลนร่วมกับชุมชน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 ดำเนินการปลูกต้นไม้ทดแทนในลำคลอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่และจังหวัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน และสำนักกิจการเพื่อสังคม เครือเบทาโกร ดำเนินกิจกรรมพัฒนาพื้นที่ตำบลชุมโคแบบบูรณาการร่วมกับ สจล. วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ และทต.ชุมโค รายละเอียดแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 องค์ประกอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตำบลชุมโค

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และความคาดหวังต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของ ทต.ชุมโคด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า

จุดแข็งประกอบไปด้วย 1) ภาคประชาชนและชุมชนบางชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความรู้ความเข้าใจเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี เช่น หมู่ที่ 5 ซึ่งขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์หอยมือเสือในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ 2) ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และบุคลากรเห็นความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

จุดอ่อนประกอบด้วย 1) ขาดการบูรณาการระหว่างส่วนราชการ และสถานศึกษาในพื้นที่ 2) ขาดการออกเทศบัญญัติ ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ขาดการรณรงค์และการให้ความรู้กับภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประจำวันและการประกอบอาชีพที่อาจส่งผลต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม 4) ขาดการจัดทำข้อมูลและปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

โอกาสประกอบด้วย 1) มีหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชุมพรกำหนดให้มีกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพของ อปท. ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่การขับเคลื่อนกลยุทธ์ดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งขาดการสนับสนุนงบประมาณ

อุปสรรค คือ โครงการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของภาคเอกชนและภาครัฐอาจมีผลต่อความรู้ความเข้าใจ และความสามัคคีของชุมชน

สำหรับมุมมองของ ทต.ชุมโคในการตอบสนองภาคประชาชน คือ 1) ผู้บริหารและบุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าที่เป็นอยู่ 2) การมีเทศบัญญัติเพื่อควบคุมและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจกำหนดขอบเขตเฉพาะบางพื้นที่ที่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม 3) การบูรณาการและความร่วมมือกับส่วนราชการ ชุมชนและภาคประชาชน 4) การสื่อสารระหว่าง ทต.ชุมโค กับผู้ประกอบการ 5) การส่งเสริมกลุ่มหรือเครือข่ายสิ่งแวดล้อม 5) ความต่อเนื่องในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการสนทนากลุ่มย่อยในแต่ละหมู่บ้านโดยผู้ร่วมประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชน ประเด็นปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ตำบลชุมโค คือ

1. การบริหารจัดการลุ่มน้ำแบบบูรณาการ เนื่องจากพื้นที่ตำบลชุมโคเป็นพื้นที่ราบลุ่มกับเป็นเนินสูงทำให้เป็นแหล่งรับและระบายน้ำลงทะเลในฤดูฝน มีผลทำให้เกิดน้ำหลากท่วมในพื้นที่ ขณะที่ในฤดูแล้งจะมีปัญหาการขาดแคลนน้ำเนื่องจากไม่มีระบบกักเก็บน้ำฝน และขาดการปรับปรุงแหล่งรับน้ำที่มีประสิทธิภาพ

2. การปลูกต้นไม้บริเวณริมคลองแทนพืชเศรษฐกิจ เนื่องจากเกษตรกรมักตัดต้นไม้ที่รักษาความชุ่มน้ำที่มีอยู่เดิมเพื่อปลูกปาล์มน้ำมันและยางพาราทำให้ลำคลองตื้นเขิน และไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ในฤดูร้อนได้ รวมทั้งมีผลต่อปริมาณน้ำฝนที่ลดน้อยลง ซึ่งประชาชนทราบสาเหตุของปริมาณน้ำฝนที่ลดน้อยลงแต่เห็นความสำคัญของรายได้ที่ได้จากพืชเศรษฐกิจมากกว่า ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาได้แก่ การปลูกไม้ชุ่มน้ำบริเวณลำคลองแต่ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจกับเกษตรกรในพื้นที่

3. การจัดการขยะริมหาดบ่อเมา เนื่องจากพื้นที่ตำบลชุมโคเป็นพื้นที่ติดริมทะเลตั้งแต่หมู่ที่ 5, 6 และ 1 ในฤดูมรสุมมีปัญหาการพัดพาของขยะมูลฝอยจากทะเลขึ้นสู่ชายหาดซึ่งมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการรับรู้ของนักท่องเที่ยว

4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ประกอบไปด้วย หาดบ่อเมา แหลมแท่น ป่าชายเลน ค้างแว่นถิ่นใต้ และการอนุรักษ์ฟื้นฟูหอยมือเสือ

5. การบริหารจัดการและการจัดสร้างพืชอาหารสำหรับค้างแว่นถิ่นใต้ (*Dusky leaf monkey: Rachypithecus obscurus*) เพื่อทดแทนอาหารธรรมชาติในฤดูร้อนและป้องกันค้างแว่นถิ่นใต้ถูกทำร้าย

การเสริมสร้างความตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

การเสริมสร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนที่ได้จากผลการวิจัยคือ ต้องขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สัมพันธ์กับเรื่องของเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านวนเกษตร (Agroforestry) ที่เป็นกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างพืชยืนต้นอายุยาว (Perennial crop) พืชเศรษฐกิจ (Agricultural crop) รวมทั้งอาจมีปศุสัตว์ในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดียวกันซึ่งมีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

ความตระหนักรู้ และระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความตระหนักรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการศึกษาวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่น เห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความบอบบางและมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาอย่างดี การตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหา และการบริหารจัดการจำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลชุมโคด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของ ทต.ชุมโคด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวทางการพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ 1) ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ป้องกัน สงวน อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล 3) รณรงค์ให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก สำหรับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของ ทต.ชุมโค ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยรณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะของครัวเรือนออกเทศบาลและข้อบังคับในพื้นที่นาร่อง ได้แก่ หมู่ที่ 4 ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนสูง และหมู่ที่ 6 เพราะเป็นพื้นที่ชุมชน และหอพักนักศึกษา โดย สจล. วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ควรมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ให้กับนักศึกษา 2) การศึกษาการบริหารจัดการแหล่งน้ำของตำบลชุมโคตลอดกลุ่มน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำแล้งและน้ำท่วมหรือน้ำหลาก โดย ทต.ชุมโคจะจัดทำค่าของงบประมาณในปี พ.ศ. 2562 3) การศึกษาและออกแบบการบริหารจัดการคลองบางสนเพื่อการประมงชายฝั่ง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การอนุรักษ์พื้นที่หอยมือเสือหมู่ที่ 5, 6 และ 1 การอนุรักษ์และศึกษาระบบนิเวศเกาะไข่มุกหมู่ที่ 6 การจัดทำแหล่งอาหารค่างวนถิ่นได้หมู่ที่ 3 และการอนุรักษ์ป่าชายเลนหมู่ที่ 3 เพื่อเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งจัดสร้างศาลพระบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ และอนุรักษ์เทียนทะเล ณ แหลมแท่น หมู่ที่ 1

ตารางที่ 1 ความตระหนักรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความตระหนักรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น	
	ก่อน	หลัง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความบอบบางและมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาอย่างดี	4.07±0.87 ^a	4.22±0.86 ^b
ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่น ๆ และพื้นที่ตำบลชุมโคส่วนหนึ่งเกิดจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร	3.59±0.91 ^a	3.70±0.94 ^b
การใช้น้ำปนเปื้อน การดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การประกอบอาหาร การซักล้าง ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	3.08±1.02 ^a	3.21±1.05 ^b
มีแต่โรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้นที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.66±1.18 ^a	3.51±1.19 ^b
ท่านมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์และปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.49±1.01 ^a	3.73±0.88 ^b
ท่านรู้สึกกังวลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการของหน่วยงานรัฐ หรือของภาคเอกชน	3.93±0.93 ^a	3.90±0.92 ^b
ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต่างๆ เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น	3.57±1.13 ^a	3.43±1.14 ^b
ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากขยะมูลฝอย และน้ำเสียจากครัวเรือนมากกว่าโรงงานอุตสาหกรรม	2.98±1.08 ^a	3.22±1.11 ^b
การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวันไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	3.16±1.13 ^a	3.00±1.13 ^b
รู้สึกไม่พึงพอใจต่อปัญหาหมอกควันในภาคเหนือ ปัญหาภาวะที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดชุมพร	3.70±0.93 ^a	3.61±1.02 ^b
ท่านได้ติดตามข้อมูลข่าวสารปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากสื่อต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ	3.50±0.83 ^a	3.58±0.84 ^b
ท่านเห็นว่าการเลี้ยงโค การเลี้ยงสุกร โรงรีดยางในพื้นที่ตำบลชุมโคไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	2.96±1.03 ^a	3.07±1.07 ^b
การบริหารจัดการปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น	3.32±1.04 ^a	3.26±1.11 ^b
ท่านตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลชุมโค	3.82±0.90 ^a	3.93±0.90 ^b
ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของตำบลชุมโคของท่านอยู่ในระดับใด	3.19±1.06 ^a	3.24±1.07 ^b
ท่านพยายามลดขยะมูลฝอยจากครัวเรือนโดยการคัดแยกขยะและนำกลับมาใช้ใหม่	3.46±0.94 ^a	3.55±0.97 ^b
ท่านนำขยะสัดที่ได้จากครัวเรือนไปหมักเพื่อใช้เป็นปุ๋ยสำหรับบำรุงดิน	3.20±0.96 ^a	3.30±1.01 ^b
ท่านพยายามลดการใช้ถุงพลาสติก หรือนำถุงพลาสติกกลับมาใช้ใหม่	3.45±1.00 ^a	3.59±1.05 ^b
ท่านพยายามลดการใช้พลังงานไฟฟ้าและน้ำประปาในครัวเรือน	3.77±0.95 ^a	3.82±0.95 ^b
ท่านให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับสมาชิกในครอบครัว	3.34±0.99 ^a	3.54±0.94 ^b
ท่านเห็นว่ากระบวนการใช้ซ้ำ (Reuse) ลดการใช้ (Reduce) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ไม่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.12±1.34 ^a	2.96±1.30 ^b
ท่านไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตำบลชุมโค	2.63±1.28 ^a	2.86±1.38 ^b
การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน	2.80±1.12 ^a	2.68±1.22 ^b
ท่านเห็นว่าขยะมูลฝอยจากครัวเรือนไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.19±1.30 ^a	2.97±1.31 ^b
โดยภาพรวมในพื้นที่ตำบลชุมโคยังไม่มีความจำเป็นต้องบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.57±0.71 ^a	3.50±0.73 ^b
รวม	3.37±0.98 ^a	3.43±0.51 ^b

หมายเหตุ ^{a, b} ที่แตกต่างกันในแนวนอนแสดงว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.05)

ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า มีค่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการศึกษาวิจัย ยกเว้นด้านการร่วมปฏิบัติงานกับเทศบาลตำบล รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระบวนการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม	
	ก่อนวิจัย	หลังวิจัย
ด้านการร่วมวางแผน	2.79±1.11^a	2.87±0.99^b
เสนอความต้องการในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับ ทต.ชุมโครับทราบ	3.11±1.25 ^a	3.13±1.27 ^b
เข้าร่วมประชุมในการศึกษาศักยภาพและปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกับ ทต.ชุมโค	2.76±1.08 ^a	2.81±1.08 ^b
มีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนร่วมกับ ทต.ชุมโค	2.83±1.07 ^a	2.86±1.18 ^a
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกับ ทต.ชุมโค	2.79±1.08 ^a	2.85±1.08 ^b
มีส่วนร่วมในการพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับ ทต.ชุมโค	2.80±1.09 ^a	2.80±1.08 ^a
มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกับ ทต.ชุมโค	2.78±1.08 ^a	2.79±1.08 ^b
ด้านการร่วมปฏิบัติงานกับเทศบาลตำบล	2.70±0.96^a	2.73±0.97^a
ร่วมเป็นคณะกรรมการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโค	2.31±1.07 ^a	2.35±1.07 ^b
สนับสนุนทรัพยากร เช่น อุปกรณ์ในการดำเนินโครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับ ทต.ชุมโค	2.75±1.11 ^a	2.75±1.11 ^a
เข้าร่วมกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติกับ ทต.ชุมโค	3.01±1.23 ^a	3.03±1.23 ^a
ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับ ทต.ชุมโค	2.72±1.11 ^a	2.76±1.11 ^b
แสดงความคิดเห็นและซักถามปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติในที่ประชุมที่ ทต.ชุมโคจัดขึ้น	2.71±1.14 ^a	2.75±1.13 ^b
เสนอแนะการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อสมาชิกสภาเทศบาล	2.73±1.18 ^a	2.74±1.18 ^a
ด้านการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบล	2.30±0.94^a	2.32±0.95^b
มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโค	2.24±1.05 ^a	2.27±1.05 ^b
ติดตามผลการจัดซื้อ จัดจ้างโครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโค	2.21±1.12 ^a	2.22±1.13 ^a
ติดตามผลการดำเนินงานโครงการ / กิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโค	2.43±1.09 ^a	2.47±1.09 ^b
ร้องเรียนข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโคที่ดำเนินการแล้ว	2.28±1.11 ^a	2.29±1.11 ^a
ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบล และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโค	2.27±1.10 ^a	2.29±1.11 ^b
เสนอแนะผลการตรวจสอบการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโค	2.38±1.09 ^a	2.40±1.09 ^b
ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์	2.83±0.89^a	2.86±0.89^b
โดยภาพรวมได้รับประโยชน์จากการจัดทำแผนพัฒนา ทต.ชุมโคด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2.78±1.05 ^a	2.83±1.04 ^b
แผนพัฒนา ทต.ชุมโคด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้นำไปใช้พัฒนาในชุมชน	2.80±1.06 ^a	2.81±1.06 ^a
โครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนา ทต.ชุมโคได้รับประโยชน์ทุกโครงการ	2.79±1.06 ^a	2.80±1.06 ^a
ได้รับประโยชน์จากโครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนา ทต.ชุมโค	2.75±1.05 ^a	2.80±1.03 ^b
ระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ / กิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทต.ชุมโค	2.85±1.10 ^a	2.87±1.10 ^b
การดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลชุมโคมีความยั่งยืน	3.03±1.16 ^a	3.04±1.16 ^b
รวม	2.68±0.80^a	2.69±0.78^b

หมายเหตุ ^{a, b} ที่แตกต่างกันในแนวนอนแสดงว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.05)

5. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตำบลชุมโคที่ชัดเจนที่สุดคือ เหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ ในปี พ.ศ. 2532 และภาวะภัยแล้งในปี พ.ศ. 2553 แต่ปัญหาสภาพแวดล้อมอื่นๆ ยังไม่มีความรุนแรง ส่งผลให้ ทต.ชุมโคยังไม่ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความจำเป็นในจัดทำบริการสาธารณะอื่นๆ เช่น การก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ คณะผู้บริหาร บุคลากรของ ทต.ชุมโค กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน สจล. วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ เครือข่ายปะทิวรักษ์ถิ่น ศูนย์ปรับปรุงพันธุกรรมกุ้ง เครือเจริญโภคภัณฑ์ และสำนักกิจกรรม

เพื่อสังคม เครือเบทาโกร โดยมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปลูกป่าชายเลน การจัดเก็บขยะมูลฝอย รวมทั้งกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการของ ทต.ชุมโค สจล. วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ และภาคเอกชน

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค พบว่าบางชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากการอนุรักษ์ฟื้นฟูหอยมือเสือ คณะผู้บริหารและบุคลากรของ ทต.ชุมโคเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่จุดอ่อนที่พบคือ ความไม่พร้อมของบุคลากร ขาดทักษะทางด้านวิชาการและอุปกรณ์ [12] ขาดการออกเทศบัญญัติเพื่อบังคับใช้ในการบริหารจัดการเนื่องจากความไม่แน่ใจในอำนาจหน้าที่ของ ทต.ชุมโค รวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือกับส่วนราชการ และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จากการศึกษาของ Romanos et al. [13] พบว่าปัญหาของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อบท. ของประเทศไทยคือ 1) การควบคุมและกำกับของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่มีอำนาจมากกว่า อบท. 2) ขาดความชัดเจนในหน้าที่ระหว่างราชการส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคต่อ อบท. 3) ขาดงบประมาณในการพัฒนาหรือดำเนินโครงการ 4) การดำเนินโครงการของ อบท. ส่วนใหญ่ดำเนินโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหามากกว่าการป้องกัน 5) ขาดการส่งเสริมศักยภาพของ อบท. จากราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่ง Kinght et al. [14] รายงานว่าประเทศไทยมีส่วนราชการจำนวนมากที่มีกฎหมายบังคับใช้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ อบท. ไม่มั่นใจในอำนาจของตนต่อการออกเทศบัญญัติบังคับใช้ในพื้นที่ ขณะที่รายงานของ Luyet et al. [15] ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของส่วนราชการและภาคเอกชนจะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการลุ่มน้ำแบบบูรณาการเพื่อป้องกันปัญหาน้ำหลากท่วมและปัญหายากแล้ง 2) การฟื้นฟูแหล่งชุ่มน้ำโดยการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างความชุ่มชื้นแทนพืชเศรษฐกิจบริเวณคลองที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับแนวคิดวนเกษตร [16] 3) การจัดเก็บขยะมูลฝอยตามชายหาดบ่อเมา 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หาดบ่อเมา แหลมแท่น ป่าชายเลน ค้างแว่น ถิ่นใต้ และการอนุรักษ์ฟื้นฟูหอยมือเสือ 5) การบริหารจัดการและจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานสำหรับค้างแว่นถิ่นใต้ 6) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยรณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะระดับครัวเรือน และออกเทศบัญญัติและข้อบังคับในพื้นที่นาร่อง สำหรับความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักพบว่า ประชาชนเห็นความสำคัญ และเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีความจำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ Adem [17] ที่รายงานว่าความรู้ความเข้าใจ การตระหนัก ทักษะคนดี รวมทั้งพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ Srikaewtoom et al. [18] กล่าวว่าความรู้ความเข้าใจมีผลต่อพฤติกรรมและเป็นแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

สำหรับข้อเสนอแนะประกอบด้วย 1) ต้องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชุมพรให้เห็นความสำคัญการพัฒนา ศักยภาพของ อบท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วม 2) สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนต้องเร่งดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการเพื่อเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่และ อบท. อื่นๆ 3) ทาง ทต.ชุมโคควรศึกษาแนวทางในการออกเทศบัญญัติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- [1] O'Faircheallaigh, C. 2010. Public participation and environmental impact assessment: purposes, implications, and lessons for public policy making. *Environmental Impact Assessment Review*, 30, p. 19–27.
- [2] Hjortsø, C. N. 2004. Enhancing public participation in natural resource management using soft or – an application of strategic option development and analysis in tactical forest planning. *European Journal of Operational Research*, 152, p. 667–683.
- [3] Janse, G. and C.C. Konijnendijk. 2007. Communication between science, policy and citizens in public participation in urban forestry experiences from the neighbor woods project. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6, p. 23–40.
- [4] Jankowski, P. 2009. Towards participatory geographic information systems for community-based environmental decision making. *Journal of Environmental Management*, 90, p. 1966–1971.

- [5] Moss, L.R. 2008. Local governments reduce costs through pollution prevention. **Journal Clean Production**, 16, p. 704–708.
- [6] Baker, I., et al. 2012. Local government response to the impacts of climate change: an evaluation of local climate adaptation plans. **Landscape and Urban Planning**, 107, p. 127–136.
- [7] Marazza, D., V. Bandini and A. Contin. 2010. Ranking environmental aspects in environmental management systems: a new method tested on local authorities. **Environmental International**, 36, p. 168–179.
- [8] Liu, W.H., et al. 2011. The role of local government in marine spatial planning and management in Taiwan. **Marine Policy**, 35, p. 105–115.
- [9] Fleeger, W.E. and M.L. Becker. 2008. Creating and sustaining community capacity for ecosystem-based management: is local government the key?. **Journal of Environmental Management**, 88, p. 1396–1405.
- [10] Jingling, L., et al. 2010. Public participation in water resources management of Haihe river basin, China: the analysis and evaluation of status quo. **Procedia Environmental Sciences**, 2, p. 1750–1758.
- [11] Larson, A.M. 2002. Natural resources and decentralization in Nicaragua: Are local governments up to the job?. **World Development**, 30(1), p. 17–31.
- [12] Anantanatorn, A., et al. 2015. Public service management in local government, Thailand (Case study of solid waste management in Pattaya city). **International Journal of Applied Sociology**, 15(1), p. 5–15.
- [13] Romanos, M., T.E. Wagner and S. Thadaniti. 2002. Environmental management in Thai cities: local challenges, state responses. **The GeoJournal Library**, 69, p. 155–186.
- [14] Knight, R., et al. 2010. **A tool kit for protecting the environment and natural resources in Kuraburi, Phang Nga**. International Union for Conservation of Nature. IUCN Thailand Programme and IUCN Regional Environmental Law Programme, Asia.
- [15] Luyet, V., et al. 2012. A framework to implement stakeholder participation in environmental projects. **Journal of Environmental Management**, 111, p. 213–219.
- [16] Sabola, O.O., D.C. Amadi and G.Y. Jamala. 2015. The role of agroforestry in environmental sustainability. **IOSR Journal of Agriculture and Veterinary Science**, 8(5), p. 20–25.
- [17] Adem, M.S. 2017. Environmental knowledge, attitude and awareness of farmers in Chench Woreda, Goma Gofa zone, South Ethiopia. **International Journal of Scientific and Research Publication**, 7(1), p. 69–76.
- [18] Srikaewtoom, N., N. Thiengkamol and C. Thiengkamol. 2015. Development of biodiversity conservation model. **Journal of Industrial Education**, 13(3), p. 142–148.